ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ГУШІЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЗРЭ КЫДДОКІ

№42 (22.450) • 2013 гъатхэпэм (мартым) и 6, бэрэжьей • Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ • И уасэр соми 3-щ • adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

● КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ и Іуэхущ1апІэм

КЪАНОКЪУЭ Арсен:

Унафэ тэмэмхэр къэпщтэн папщІэ, ц1ыхухэм я Іуэху еплъыкІэр пщІэн хуейщ

Щ1ыхуэхэм зэрызыкъыхуагъазэхэм хэпльэныкІэ КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я Іуэхущ1апІэм нэгъабэ тхьигъэ 7588-рэ къыдІэрыхьащ Іуэху зэмыл1эужьыгъуэхэм теухуауэ, тхьэусыхафэу, кънэмыщ1у. 2011 гъэм елъытауэ щ1ыхуэхэхэм, гупхэм кьагъэхь тхьигъэхэр 705-кІэ нэхъ мащІэ хъуащ.

ТХЫГЪЭУ 250-м кьащ1эта Іуэхуэхр дагъэкІащ, зэрызыкъыхуагъэзам теухуа жэуап зэпкърыха ц1ыху 3802-м иратащ, 650-м уущ1эхэпльэн щхьэусыгъуэ щ1ымЫэу ираты1ащ. Щ1ыху куэдым мы Іуэхущ1апІэм телефонкІэ зыкъыхуагъазэ, я тхьигъэхэм зэрыхэпльэр зрагъэщІэн папщІэ. Я пльэхуэм зэрыхэпльэм кърикІуам тхьигъэ къызыбгъэдэкІа псори щыгъуазэ ящ1.

Республикэм и унафэщІхэр 2011 гъэм тхьигъэу 6058-м, абы щ1ыщу КъБР-м и Іэтащхьэр 2592-м, 2012 гъэм псори зэхэту 6394-м, абы щ1ыщу КъБР-м и Іэтащхьэр 3484-м хэпльащ. Щ1ыхуэхэм къабгъэдэкІа тхьигъэу КъБР-м и Іэтащхьэм Коррупцэм пэщІэтыныныкІэ и линэм Іэрыхьахэм ящ1ыщу коррупцэм ебэныным темыуухаэрэн зыхуэфащэ ІэнатІэхэмрэ къулыкъущІэхэмрэ хэпльэн папщІэ иратащ.

Республикэм и унафэщІхэм кьаІэрыхьэ тхьигъэхэм я нэхъыбэр псэупІэм пыщІащ, апхуэдэу ахъшэкІэ, мылькукІэ зыщІагъэкъуэну зэрыщІэтпэлу тхьипхъэрщ. Апхуэдэу социальнэ ІэнатІэм екъэлІа, тхьэусыхафэ зэмылІэужьыгъуэхэр кьыщыгъэльэгъуа тхьигъэхэри куэд мэхъу. Абыхэм ящхтщ унафэщІ лэжьакІуэ щхьэхуэхэм щ1ыхуэхэм я хуитныныгъэхэмрэ абыхэм я сэбэп зыхэпхэмрэ кьыдэзрырамыдзэм теуухаэхэри.

Кьанокъуэ Арсен зыкъыхуэхэзыгъазэхэм ящ1ыщ куэд щІолъэу жылагъуэхэр, хьэблэхэр псыкІэ кьыдэзрызэрагъэпэщ1ыр егъэфІэкІуэнымкІэ ядэІэпыкъуну. Аращ, псалъэм папщІэ, Урыху щ1ыщ Сырыкьуэ Жанетэ и тхьигъэри зытеуухаэр. Абы кьыхигъэщхьэхуэхащ кьуажэдэхэм псыр зэблэу кьыхэмыкІыу зэн зэрамыгъуэтыр. Кьанокъуэ Арсен я пщэ зэрырилъхьам тету, властым и щ1ыналъэ ІэнатІэм и лэжьакІуэхэм трансформатор подстанщ1э зэрагъэпэщ1ыжри, псыр зэблэу кьыхэмыкІыу псоми яІэрыхьэу зэтрагъэувэжащ.

Апхуэдэ Іуэхуэхр куэдрэ кьыщ1эташ Кьанокъуэ Арсен республикэм и щ1ынальэхэр кьыщ1эзыкІухькІэ жылагъуэхэм кьыщ1эзрагъэпэщ1 зэІуущІэхэм. Апхуэдэ зэІуущІэхэм щекІуэкІа псалъэмакъэм республикэм и Правительствэр наблдэгубдзапльэу хэпльэжащ икІи 2011 гъэм абы кьыщ1ыхуэхэм я пкъыгьо. Сурэтым теухуа ильэситху программэ. Абы кьыщ1ыгъэльэгъуащ фІэкІыпІэ имыІэу дэтхэнэ зы жылагъуэми школ, сабий сад, амбулаторэ, спорт Іуэхущ1апІэ, щэнхабзэмкІэ уэн дэтын зэрыхуейр. Абыхэм къадэкІуэу, къуажэ къэс тэмэму псыкІэ кьыдэзрагъэпэщ1ыну, уэрамхэм асфальт трапльхьэну, уэздыгъэхэр щ1ыфІадзэну къапэщ1ыгъ. Зэрыщ1ыту а программэм сом мелард 16-м нэблагъэ трагъэкІуэдэнущ.

ИкъуэКІ мыхьэнэшхуэ зиІэ мы Іуэхум республикэм ильэс зыбжанэ хьуауэ щ1олэжь. Кьапщтэмэ, КъБР-м и дэтхэнэ районми кьыщ1ыхуэхащ нэхъыжьхэри нэхъыщ1эхэри зыщ1эльэуа физкультурэ комплексэр. Пэжщ, апхуэдэ Іуэхущ1апІэхэр жылагъуэ псоми щынагъэсакъыж, ауэ аэхр зэрауэхэм иджы есы щ1ыхуэхэр кІэльопльэ. Кьащ1тэмэ, Прохладнэ кьаІэм щ1ыщ Къименкэ Галинэ КъБР-м и Іэтащхьэм и Интернет Іуэхущ1апІэм кьигъэжьа тхьигъэм кьыщ1ыхигъэщ хьэхуэІащ кьаІэм щ1ауэ спорт комплексыр щІэх дыдэ намыгъэсынкІэ зэрытешыныхьар. Абы хуигъэхьыжа жэуапым КъБР-м Спортымрэ туризмэмкІэ и министерствэм кьыщигъэльэгъауэ мы уХуэныгъэм республикэ бюджетым и ахъшэу нэгъабэ сом мелуан 30 зэрыхуухахар, мы гъэм ар хэзэгъэпэщ1ынур. Дызэрыт ильэсым апхуэдэ спорт регионым Тэрч кьаІэмрэ Партан кьуажэмрэ кьыщ1эзэІуахьнущ.

Щ1ыхуэхэр кьызэрыпльІуам тету, Бахъсэн кьаІэм мэжджьыт дащ1ыхьащ, Налшык щ1ыщ школакІуэ Дзыхьмыт Рэмэзан воленбол зэрыджагун топхэр тыгъэ хуащІащ, Хэку зауэшхуэм и ветеран Юнинэ Валерие Владимир и пхъум хущ1ъуэхэр кьэщ1эхуным тригъэкІуэда ахъшэр хуапшыныжащ. Налшык щ1ыщ Караев Алим и пльэІукІэ «Ландыш», «Ландыш 2» жьигъэкІ зэгухьэныгъэхэм екІуалІэ гъуэгуэр зэрагъэпэщ1ажащ икІи автобус мыинхэр трагъэуващ. Бесенги кьуажэм щ1ыпсэухэм я щІэкІэ, Рахаев Исмаил зэрыщ1эльэІуам хуэдэу, Налшык-Безенги автобус маршрутыр кьиІэуІэахьжащ. Апхуэдэу зэфІагъэкІащ нэгъуэщ1 куэдхэми я пльэІухэр. Кьащ1тэмэ, сабинитІым я анэ, Налшык кьаІэм щ1ыщ Хосаевэ Маринэ и быныр садым игъэкІуэдыжащ, ныкъуэдыкъуагъэ зиІэ Сэбан Аслъан компьютер тыгъэ хуащІащ, Налшык щ1ыщ Думэн Зэретэ и пльэІукІэ республикэ клиникэ сымаджэщым электрон тэрэзэ, нэгъуэщ1 Іэмэпсымэхэр кьыхуащэхуащ, Плановскэ кьуажэм щ1ыщ Быкьыщ Юрий гъавэ щиущ1ын щ1ы Іыхьэ хухахащ, Дзэлыкъуэ районым и Іуэхущ1апІэхэм я библиотекэхэм папщІэ тхьитхэр кьащэхуащ.

Апхуэдэ пльэІуэхэр зэрыдгагъэкІыр щ1ыхуэхэм хуабжьу гуапэ ящ1оху. Абы кьыхэкІыу КъБР-м и Іэтащхьэм хуэгъэза фІыщІэ псалъэхэр зэрыт тхьигъэхэр зы пльэсым кьрипбыдзу 76-м щетъжьажэу 118-м нэсащ. Апхуэдэ тхьигъэхэм щ1ыщ зы, Налшык щ1ыщ Скибэ Ольгэ кьыбгъэдэкІым, итщ: «Сэлам уэох, пщІэ зы-хуэсщІ Арсен Башир и къуэ! Фіыщ1э ин пхузощІ ныкъуэдыкъуэу (ДЦП узыфэр яІэу) кьалъхуа сабийхэм я узыншагъэр щрагъэфІакІуэ центр кьыдэзрызэІуахам папщІэ. Дэ абы тЭункІэр щ1ызэрэзэІэзащ икІи ныкъуэ дигу ирихьащ. Дэ псэкІэ зыкъэтщІащ ди сабийхэр кьэралым Іэщ1ыб зэрримыщІар, дэр нэмыщІ абыхэм хуейхэр зэрыщ1ыпэр. Иджы сыпонтъэлъну сыхуейщ ипподромым иппотерапиемкІэ курсхэр кьыщ1ызэІуахьжьнымкІэ укъыддэзэпкъыкъну. Зи пльэм тэмэму имыІыгъ сабийхэр зэрыщ1ыпсэухэр кьыдэзрырашэкІыр хуабжьу сэбэп мэхъу. Абы я пльэр кьыщІегъэувэ мыхъужьи зэ зэфІакІыу кьалъытэ куэдым.

(КІэухуэр 2-нэ нап.)

● Коллегиехэр

Сурэтхэр МАМИЙ Руслан трихащ.

Я къару псори Іэнатіэр ефІэкІуэным ирахьэлІэ

КъБР-м Узыншагъэр хьумэнымрэ курортхэмкІэ и министерствэм кьыдэзригъэпэща зэІуущІэ иджыблагъэ зэхэтащ. Абы кьыщапщ1эжащ 2012 гъэм узыншагъэр хьумэн Іэнатіэм щекІуэкІа лэжьыгъэр зыхуэдар, мы илъэсым кьапэщ1ыль кьаІэнхэри кьагъэнэІуащ.

ЗэІуущІэм хэтащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ1ым и кьуэдзэ Портэ Галинэ, республикэм узыншагъэр хьумэнымрэ курортхэмкІэ и министр Шэт Ирмэ, Парламентым ЛэжьыгъэмкІэ, социальнэ политикэмрэ узыншагъэр хьумэнымкІэ и комитетым и унафэщІ Жанатаев Сэлим, Узыншагъэр хьумэн Іэнатіэм и профсоюзхэм я рескомым и унафэщІ Яськовэ Ольгэ, ведомствэ щхьэхуэхэм я лЫкІуэкІэр, медицинэ Іуэхущ1апІэхэм я дохутыр нэхьыщхьэхэр.

КъБР-м узыншагъэр хьумэнымрэ курортхэмкІэ и министрыр зыубгъуауэ тепсэльыхьащ Іэнатіэм и унэтІыныгъэ псоми щекІуэкІ Іуэхугъуэхэм. Псом япэу абы кьиІэльэгъуащ узыншагъэр хьумэнымкІэ щ1ыІэ Іуэхущ1апІэ щхьэхуэхэр КъБР-м и Правительствэм и унафэкІэ зэрызэхагъэхьэжар, нэгъуэщІу жьиІэмэ поликлиникэхэр, амбулаторэхэр сымаджэщ нэхъыщхьэхэм ирапхыжащ. Узыншагъэм щ1ыкІэльыпльІ Іуэхущ1апІэхэр 128-рэ хьууэ щ1ытати, иджы аХэр 61-м хуагъэкІуащ. Ар хуэзэнэтІащ ц1ыхухэм ягъуэт медицинэ Іуэхутхьбзэхэр нэхьри егъэфІэкІуэнымкІэ.

- Республикэм дохутыр 3183-рэ, курыт медицинэ лэжьакІуэу 8658-рэ щ1ояжьэ, - жиІащ Шэт Ирмэ. - Медицинэм и унэтІныныгъэ зэхуэмыдэхэмкІэ Іэщ1аГъэлІ 845-м мы зэманым дахуэнкьуэущ. Министерствэм зэхилъхьащ «2013-2017 гъэхэм КъБР-м узыншагъэр хьумэнымкІэ и Іэнатіэм и лэжьакІуэхэм я зэфІэкІым зегъэужьын» программэ. Абы ипкъ иткІэ, Іэщ1агъэлІэхр щ1ахуриныкъу Іэнатіэхэм пэрыувэ дохутырхэм я улахуэм мазэ кьэс ахьшэ бжьыгъэ гуэр хуащІагъэнущ. Кьуажэхэм щ1ыЗ медицинэ Іуэхущ1апІэхэм щ1ылажьэ Іэщ1агъэлІэхр трагъэгушхуэн папщІэ абыхэмя я улахуэм процент 25-рэ хущІагъэнущ. Апхуэдэу КъБКъУ-м и медицинэ факультетым щеджэ студентхэми депсэльэнущ щ1ылэжьэну унэтІныныгъэхэр кьыщ1ыхахкІэ нэхъ дыдэ зыхуэныкьуэ Іэщ1агъэм трагъэщІэным теуухаэу.

Іэщ1агъэлІ ныбжьыщІэхэм я хэуапІэр ирагъэфІэкІуэныжмкІэ ядэІэпыкъуным епхаУ я кьыхальхьа «Къуажэ дохутыр» федеральнэ программэр зэрылажьэм и гугъу щ1ыщым, министрым кьыхигъэщащ ныбжьыщІэ 136-м сом мелуан зыриз зэрырат, апхуэдэуи республикэ бюджетым кьыхэкІыу сом мин 100 дэтхэнэми зэрыхущІагъуар. А Іуэхум и фІыгъэкІэ, кьуажэ пхыдзакэми зыхуэныкьуэ дохутырхэр яІэ хъуащ.

Медицинэ лэжьакІуэхэм я улахуэм щытепсэльыхьым Шэтым жиІащ, УФ-м и Президентым кьыдигъэкІа «Узыншагъэр хьумэн Іэнатіэм къэрал политикэр щеГъэфІэкІуэным теухуауэ» унафэр ягъэзащІэу, КъБР-м Узыншагъэр хьумэнымрэ курортхэмкІэ и министерствэм республикэм ику ит щат улахуэм тещІыхьауэ - дохутырхэм процент 200-кІэ, курыт, нэхъыщІэ медицинэ лэжьакІуэхэм ейм процентэ 100-кІэ зэрыхагъэхъуэн программэ зэрызэхихьаР. Апхуэдэу 2013 гъэм ику итУ дохутырхэм я улахуэр сом 19627-рэ, курыт медицинэ лэжьакІуэм ейр сом 12133-рэ хьунущ. Кьащ1тэмэ, 2018 гъэм дохутырым - сом 55100-рэ, курыт медицинэ лэжьакІуэм сом 27550-рэ кІыхьу хъуну хуагъэфащэ.

Республикэм узыншагъэр хьумэнымкІэ и Іэнатіэм щекІуэкІ нэхъ лэжьыгъэшхуэ дыдэхэм ящ1ыщ псантхэр узыфэ зиІэ сымаджэхэм яГъэт дэІэпыкъуныгъэр сыт и пльэныкьуэкІи егъэфІэкІуэныр зэтеубгъэныр. Абы хуэунэтІауэ ирагъэкІуэжькІ лэжьыгъэхэм я гугъу пщІымэ, Республикэ клиникэ сымаджэщым хэту псантхэр узыфэхэм щеІэзэ центр кьызэІухьнущ, абы и кьудамэхэр кьыщ1эзрагъэпэщ1нущ Налшык кьаІэ сымаджэщ №1-мрэ Прохладнэ кьаІэ сымаджэщымрэ. Ахэр зыхуеину Іэмэпсымэхэр иджырей мардэхэм хуэкІуэр кьащ1эху.

(КІэухуэр 2-нэ нап.)

● ЗэІуущІэхэр

Гуэзэвэгъуэм зыщ1ытхъумэфыну?

Урысейм и МЧС-м и кьудамэу КъБР-м щ1ыІэм и Іэтащхьэ Шагин Сергей тхьэмахуэ кІуам КъБР-м и Правительствэм и Унэм щ1ауІащ1ащ куей, кьалэ, къуажэ администрацІхэм я унафэщІхэм. Абы щытепсэльыхьащ1 муниципальнэ щ1ынальэм щ1ыпсэухэм я гъащІэр шынагъэнщ1у ирахьэкІыным, къэхъуакъащІэ гуэзэвэгъуэм зэрыщащхьумэ Іэмалхэр кьагъэІуРуащІэным и ильэсу 2013-рэр зэрыщ1ытынур.

Шагин Сергей къыщ1ипсальэм къыхигъэщащ зи гугъу ящІ Іуэхум трауХуэну зэІуущІэхэм мыр я япэу зэрыщ1ытыр, къыкІэльыкІуэу ахэр куейхэм, кьалэхэм зэрыщ1агъэкІуэкІынур. Урысейм и МЧС-м и кьудамэу Къэбэрдей-Балъкъэрым щ1ыІэм и унафэщ1ым и кьуэдзэ **Надежин Михаил** и гугъу ищІащ муниципальнэ щ1ынальэхэм къэхъуакъащІэ шынагъэ щ1ыщ1ымрэ щ1ыпсэухэм я щІэныгъэ Іуэхущ1апІэхэр къыщ1эІуахьным теуухуауэ ялэжьам. Надежиным зэрыжиІамкІэ, къэхъуакъащІэ гуэзэвэгъуэхэм я Іужьыр гъэзэкІуэжа зэрыхъуну щ1ыкІэр зыубзыхуу хабзэ Урысей Федерацэм иІэщ. «Ди республикэм щ1ыІэ апхуэдэ Іуэхущ1апІэхэм щ1алажьэхэм я бжьагъэм хэдгъэхъуэн хуейщ. Мы Іуэхум ухрамыхьэзырыну, убзэрыгъэну къеэзгъэкІыр», - жиІащ абы.

УТП-м и унафэщІ **Къэрмокъуэ Заур** къыщ1ипсальэм жиІащ гуэзэвэгъуэр къэмыгъэхъуным ехьэлІауэ къэралым зы системэ иІэ зэрыхьуар. Абы къызэригъэльэгъуамкІэ, муниципальнэ щ1ынальэхэм я унафэщІхэм къэрал Іуэхущ1апІэхэм щ1ылажьэхэр хурагъэдэжн хуейщ гуэзэвэгъуэр къэмыгъэхъуным, гуэзэвэгъуэ хэхуэмэ, щ1эІнухэм ехьэлІауэ. Щ1ыпІэ самоуправленэхэм абы трагъэкІуэдэн ахъшэ я ямыІэмэ, нэхъыщхьэІуэкІэ щ1ытхэм зыкъагъэзэну зэрыхуитми щ1ыгъуазэ ищІащ къызэхэсахэр.

Къэрмокъуэм къыхигъэщащ гуэзэвэгъуэ къэхъуа ижь, КъБР-м и Правительствэм УФ-м и Правительствэм зыхуигъазэу къыдэІэпыкъуну елъэІун зэрыхуейр. И чэзум ар умыщІэмэ, ц1ыхухэр утыкум къинэнущ.

ГПС-м и унафэщІм и куэдзэ **Хьэтыкъуэ Беслъан** къэпсэльащ мэзэхэр мафІэм зэрыщ1ыхъумапхъэмрэ ар зэрагъэнкІыфІын хуейм зэхэпІауэ Урысей Федерацэм и хабзэм къигъэувым теуухауэ.

- Мзэхэм мафІэсыр къыщ1ымыгъэхъуным ехьэлІауэ дэ Іуэху зыбжанэ къэтІэтащ, абыхэм ящ1ыщ мафІэсыр яГъэнкІыфІыным хэтыну Іуэхущ1апІэ 27-рэ къызэрызэрагъэпэщащ. «Хаббалкъарсовхозрапи» къэрал Іуэхущ1апІэм хуитныныгъэ иратащ мэз мафІэсхэр игъэнкІыфІыну. МафІэр гъэункІыфІыным трагъэкІуэдэну, федеральнэ мылькум къыхэкІыу, сом мелуани 3,4-рэ иратащ. Абы къыщ1ымыщ1ауэ, мафІэсыр зэрагъэнкІыфІ Іэмэпсымэхэр машинэрэ къритщхуну мелуан 16-м щІигъу федеральнэ мылькум къыхэкІыу къытхуаІуТыпщати, абыкІэ мафІэсгъэнкІыфІ машинэу 11 къэтщэхущ, - жиІащ Беслъан.

Псым къыщ1ыхьэу гуэзэвэгъуэхэмрэ къэхъуакъащІэхэмрэ я гугъу щ1ащІым, къыкІагъэщ1ащ 2005 - 2012 гъэхэм къриубыдзу псым цыху 298-рэ зэриткъэлар. Цыхухэм куэду зыщагъэпсэху щ1ыпІэхэм кІалъпльэну Іуэхущ1апІэу республикэм 25-рэ иІэщи, абыхэм я лэжьыгъэр егъэфІэкІуэ зэрыхъуну щ1ыкІэм и гугъу ящІащ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

● Щэнхабзэ

Пшыхь дахэхэр къытпоплъэ

КъБР-м и Правительствэм и зэІуущІэм щэнхабзэмкІэ министр Фыырэ Руслан щ1ыжиІащ дж театрхэм я лэжьыгъэхэр нэгъуэщІ щ1ынальэхэм зэрыщагъэльагъуэ хабзэ дахэр зэрыщэпамыгъэур.

КъАПЩТЭМЭ, 2012 гъэм къриубыдзу Музыкэ театрыр Ставрополь къалэм, Горький Максим и цІэр зезыхьэ Урыс драмэ театрыр – Шэщэн Республикэм щ1ыщ, Щ1ОджэнцІыкІу Алий и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей драмэ театрыр Черкассы (Украинэ) щекІуэкІа «Сцена народства» пльэнкІэ зэхуакІу театр фестивальым хэтащ, Балъкъэр драмэ театрым и зэфІэкІ зэриІэгъэгуащ Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм и цІыхухэм, апхуэдэуи аР тыркубзэхэм ирипсалъэ пльэпкъхэм я «Тугъанлык» театр фестивальым (щ1ыкІуэкІар Уфащ) хэтащ.

Ди республикэм ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм игъэбелджылащ «Гуэзаджэм и Іэпщ1эльапщІэхэр - къуажэм» зыфІаща Іуэхур. Абы къикІращи, спектаклхэмрэ концертхэмрэ щ1агъэльэгъуэнущ республикэм и къуажэхэмрэ къалэхэмрэ. «Урысей щэнхабзэ (2012-2018 гъэхэр) федеральнэ программэм хьыкъу 2013 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и театркэр щ1ынущ Москва къалэм, Адыгей, Къэрэшей-Шэрджэс, Ингуш, Татэрстан, Хакасие, Башкортостан, Коми республикэхэм, Ставрополь крайм.

Ди щ1ынальэм и Іуэху дахэ хъуащ «Налшык - Кавказым и щэнхабзэ къалащхьэщ» фестивальр. Абы къызэІуихыбзу екІуэкІащ Урысейм и къэрал академическэ симфоние оркестр Светланов Евгений и цІэр зезыхьэм, Пятницкий Митрофан и цІэкІэ щ1ыІэ Урыс къэрал академическэ цІыхубз хорым, Молдавие Республикэм лъэпкъ къафэмкІэ и «Жок» къэрал академическэ ансамблым я пщ1ыхьэр.

Темыркъан Юрэ и цІэр зэрихьэу зэхаубла симфоние музыкэмкІэ щ1ынальэ зэхуакъу фестивальм и ятІ зэІуущІэр гъэ кІуам Налшык щекІуэкІащ. Абы хьыхьэрт Москва щ1ыІэ «MUZICA – VIVA» кригъэкІуам, СССР-м и цІыхубз артист, Урысейм и Театр Иным и уэрэджьІакІуэ Соткилавэ Зураб, Пармэ и Пащтыкъ оперэм и солистхэм я оркестрым, Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал филармонием и симфоние оркестрым я концертхэр. «Южная сцена» Кавказ Ищхьэрэ театр фестивальм и ятІуанэ зэхьыхьэм хэтащ республикэхэм я драмэ театр нэхъыфІхэр.

«Мы зэманым ирихьэлІэу зэрыдубзыхьамкІэ, 2013 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым щедгъэкІуэкІынущ Симфоние музыкэмкІэ щ1ынальэ зэхуакъу фестивальм, Темыркъан Юрэ и цІэр зезыхьэм, и ятІуанэ зэІуущІэр, «Налшык - Кавказым и щэнхабзэ къалащхьэщ» фестивальр, апхуэдэу зэхуакъу Налшык къэхІэнущ ЦІыхубз макъамэ ІэмэпсымэхэмкІэ Урысейм и лъэпкъ академическэ оркестрыр, Осипов Николай и цІэр зезыхьэр, «Виртуозы Москвы» къэрал камернэ оркестрыр», - жиІащ министрым.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущ1апІэ.

(КІэухуэр 2-нэ нап.)

Сабиищ - насыпищ

● Хъыбар гуапэ

Налшык къалэ дэт Перинатальнэ центрым зы анэм сабиищ зэуэ къыщ1ильхъащ. Іуэхущ1апІэм и унафэщ1ым и къыдэхэзэр зыгъэзащІэ Позднэковэ Тамарэ зэрыжиІэмкІэ, иужьрей илъэс ныкъуэм апхуэдэ хэхъуэ иджы ещанэу яІэщ.

ЯПЭУ дунейм къытехьащ хъыджэбз ц1ыкІуитІыр (дэтхэнэми и къэльаагъэр килограмми 2-рэ грамм 300-рэ мэхъу), итІанэ, ц1ыхухъу нэсым зэрихабзэу, абыхэм къалэныкІуащ щІалэр (килограмми 2-рэ грамм 440-рэ). Сабийхэм абыхэм я анэ насыпыфІэ Ульбашевэ Іэсэти я узыншагъэр тэмэмщ, мыгувэу центрым щІатхъыкІыжынущ.

Операцэр ирагъэкІуэкІащ Іуэхущ1апІэм и обсервацэ къудамэм и унафэщІ Тембот Лолитэрэ акушер-гинеколог Жэмбэч Лимэрэ. Дохутырхэм зэрыжаІэмкІэ, бэлыхъугъэм и уэндэгъугъэр мазихым щынэсам щегъэжьауэ сабийхэр зэрыхэхъуэм аэр кІэльыпльащ, езы Іэсиятэ абыхэм я чэнджэщхэр егуГуу итъэпщІащ.

Іуэхур тэмэму зэрызэфІэкІам щыгуфІыкІар адэ-анэм я закъуэкъым, атІэ Перинатальнэ центрым и ІэщІагъэлІхэмэ абы гухэхъуэгъуэ кьарет, сыт щхьэкІэ жыпІэмэ ар дохутырхэмэ я ехьэлІэныгъэшхуэщ.

ЩОМАХУЭ Лилэ.

Дунейм щ1ыхъыбархэр

Мыхьэнэшхуэ зиІэ къалэн

УФ-м и Президент Путин Владимир хэтащ къэралым и Прокуратурэ нэхьыщхьэм и коллегием и зэІуущІэм.

Іуэхьэмрэ я кьулыкъухэр езыхэм я фейдэ зыхэлъхэм кьызэрыхуагъэсэбэныр, ебэныныр кьалэн нэхъыщхьэхэм ящ1ыщу кьызэрыпІэжьэ щ1ыхуэхэм я къэралым и Унафэщ1ым.

«А бэнэныгъэм кьрикІуэхэм елытащ щ1ыхуэм кърал Іуэхущ1апІэхэм дзыхь кьыхуащ1ынур зыхуэзгэнэр, абы еПхащ1 езы кьэралым щ1ытыкІэ зэпІэзэрыр щ1ынри. Коррупцэм щ1ыпщІэтын хуейщ Іэнатіэ псоми, абыхэм езы хабзэхъумэхэри прокуратурэри яхуэ, а Іуэхуэм политикэ и льэныкъуэкІи икъуэкІэ мыхьэнэшхуэ зиІэщ икІи Іуэльхьэ1ыхьхэм нэхъ тКІийуэ ябгъэдыхьапхъэщ. Сэ абыкІэ сыйпщогуГъ», - къыхигъэщащ Президентым.

Зи Іульджыр нэхъ инхэр

Къэралым зи Іульджыр щ1ыныхъ ину къальытэ щ1ыхуэхэм я щІэхэр къраІуащ хъыбарегъащІ Іуэхущ1апІэхэм.

2012 гъэм политикэм щ1ынэхъ льэрызехьэу, щ1ыхуэхэр зэщІзэгъэГуэфу, я Іуэху еплъыкІэхэм щІэзыгъэдЭуфу яхьзуаІа бзыльхъугъэхэм я дежяпэ увыпІэр щІыГъащ УФ-м ФедерацэмкІ и Советым и Унафэщ1 Матвиенкэ Валентинэ. Абы кІэльокІуэ Правительствэм и Унафэщ1ым и кьуэдзэ Голодец Ольгэ, Медведев Дмитрий и пресс-секретарь Тимаковэ Наталье, къралым и Президентым и дэІэпыкъуэгъу Набиуллинэ Эльвирэ, УФ-м и Президентым и Администрацэм къеГъащ1ыІа къэрал-правовой управленэм и унафэщІ Брычевэ Ларисэ сымэ.

Хьэку тельыджэхэр

Чили къэралым и щ1ынІэ нэхъ хуабэхэм хеубыдэ Вилласеко къуажэр. Дунейр щ1ыхуабащэр щ1ыхуэхэм къекъуэкІ хабзэми, а жьилагъуэм щ1ыпсэухэм дыгъэм и зэран зрагъэжьащэркъым, уеблэмэ абы и кьурр фейдэ хуХьиІ1 ящІащ.

Чили къэралым дэт ресторанымрэ хьэку тІощІ щагъэуващ икІи ахэр зэрылажьэр уэздыгъэкъым икІи газкъым, атІэ дыпъэм и кьурущ. А хьэкухэр градуси 180-м нэхъ кьаГъэпль дыгъэм и бзий гуащІэ зэхуэхьэсахэм. ШХапІэр иПхъэ пщ1ыКуТІ хьуауэ мэлажьэ, щагъэхьэзыр ерыскъыхэри дунеяпльэ къэзыкІуХьу абы къэкІуаІэхэм хуабжьу Іуэрыхь ящ1ох. Дыгъэм и кьарууэ щ1ым къэсым фІэкІа нэгъуэщІ гъэсыныпхъэ кьамыгъэсэбэну къуэт зыщІэлъ ерыскъы Бфі іэрапщэфІыфыр яфІэтельыджэу хькуэхэр зэрылажьэми йопль хьэщІэхэр.

Вилласека жылагъуэм мазэ 310-кІэ дыгъэ кьыщопс - абы и цІэм «кьалэ гъущэ» кьоІ. Мы щхапІэм дыгъэр иджыри куэдрэ «зэрыхуэлэжьэнум» щэч кьытумыхьэми хьунущ, хькуэхэр зэрафІэгъэщІэгъэуэнри ерыскъыр хуабжьу гурыхь зэрращ1ыхьри къэпщІытэмэ.

Шарме Радж и хъуэпсапІэр

Индием щ1ыпсэу Шарме Радж дзыхьхэх Іуэху гъэщІэгъуэн иІэщ - ильэс иПхыщІрэ хьмэр хьуауэ абы... жьы хесэ.

«Хэсса жьигъэр си бын пэльытэщ. Абыхэм сегугъуу, си сабийхэм хуэдэу сеІаІэу къэзгъэхъуащ сэ», - жеІэ бзыльхъугъэм. Абы жьг минипІэм щІигъу хисакІэщ, парк пІыщІым я тепльэхэр егъэфІэкІуэнми хэлэжьыхьащ. ЗэфІигъэкІар мымащІэми, и ІуэхуэсапІэм и ІкъыпМ иджыри куэд хуейщ - Шарме жьг мелуан хисэну и гуращэщ. И мурадыр кьехъуЛэн щхьэкІэ, бзылъхъугъэм и мылькум щ1ыщу щ1ыхуэкъэс цент тхуиГсъэтІыль. Езым зэрыжиІэмкІэ, ахьшэр экологиергъэфІэкІуэным къыхунГъэсбэныщ.

И унэм и Іэгъуэблагъэми жьг мащІэ щ1ыхисакъым абы. Жьагъащхьэхэм къуадзэхэр щобэрабзэ, кІэпхъ щ1ыкІуэр щ1ызэрызохьэ. А псоми бзылъхъугъэ гумащІэри и гъунэгъуэхри яГъэуфФэ, и мурадыр кьехъуГэнми трагъэгушхуэ. А псор Шарме и кьарум щІыдэхуэр и унагъуэм щІэхэсэми зэхащІыкІ, зэрахуэфІэкІкІи кьыдоІэпыкъури аращ.

НОБЭ

□ 1925 гъэм «Пионерская правда» газетым и яп номерыр кьыдэкІащ.

□ Кьхьулатэтэхэу цІэрыІуэ, авиацэм и маршал, Совет Союзым щэнхэрэ и Лыхьужь **Покрышкин Александр** къызэрыкІуэр и ильэс ящІэ ирокъу.

□ Дунейм и ятІ щ1ыхьэ-космонавт, Совет Союзым и Лыхьужь **Терешковэ Валентинэ** и ныбжьыр ильэс 76-рэ ирокъу.

Дунейм и щ1ытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым къыдэкІыгъэ Іуэхущ1апІэр зыщІэлъ Налшык щІэныгъэ Іуэхущ1апІэм и Аналитикэ Іуэхущ1апІэм и Унафэщ1 **Зыгъэхъэзырыр ЖЪЭКІУМЫХЬУ Мариэтэ.**

Лъэпкъ Іуэщ1гъэ:

Итъэс Іуэху къэщтэжьыгъуейщ.

Унафэ тэмэмхэр къэпщтэн папщIэ, цIыхухэм я Iуэху еплъыкIэр пщIэн хуейщ

(КIэухыр. Пэщ1эдзэр 1-нэ нап.)

Иппотеропиемкlэ сеанснэр илъэситl ялэкlэ къызэрагъэпэщауэ щытащ. Абы ялэжь «Надежда», «Добрые сердца» ныкъуэдыкъуэхэм ядэпэныкъу жылагъуэ зэгухэмкlэ. Абы къыщыхъуэ концертхэр къызэрагъэпэщуурэ, цIыхухэм, Iуэхущапlэхэм елъэIуурэ яхуэзэдIэкlым хуэдиз ахъшэ зэхуахьэсащ. Ипподромым и унафэщIу щытам пщIэншэу къыгъэсэбэпащ цIыху 70-м щIигъэкlыжащ.

Къаныкъуэ Арсен езым кьыхуэгъэза тхыгъэу зыри гулыитэншэу кьиГъанэркъым, дэтхэнэри набдзэгубдзапlьэу зэпкърех. Апхуэдэ кьалэн абы яхуеГъэув адрей нафэщI псоми ящIэ. Абы хуэдэ кьыхэгъащхьэхуэкlауэ жеlэ къэрал властым и Iуэхущапlэхэр нэсу зэIухуэр, цIыхуэр сытым дежи екIуалlэ хъуэ икlи лъэныкъуитlми и сэбэ кьыдэкlуэ лъэкlэн зэрыхуейр. «НэхъыщIэ лъэдапlэ цIыхуэм тэмэму епсэлъэнырщ. Апхуэдэ зэпыщIэныгъэ щыIэуэ, унафэ тэмэмхэр кьыпхущэтэнукъым. Абы кьыхэкlыу сэ зыхъэщIакlуэ властым и Iэнатlэм пэрыт унафэщI псоми яхуэзгъэувынущ цIыхуэм тэмэму ядэлэжьэну», - къыщыхигъэщхьэухкlащ КъБР-м и Iэтащхьэм Парламентым Зэрызыхуигъэзам.

А псоми кьадэкlуэу цIыхуэм ятпыщIауэ щытыт, абыхэм ядэпэжьхэм папщIэ Кьаныкъуэ Арсен иджыпсту щыIэ Iэмал псори, кьапщтэмэ, социальнэ сетхэр – Твиттер (https://twitter.com/ArsenKanokov), Facebook (https://www.facebook.com/kanokov.arsen) кьегъэсэбэн.

Кьаныкъуэ Арсен и официальнэ сайтым (глава-кбр.рф, glava.kbr.ru) Кьаныкъуэ Арсен и видеоблог кьыщыIунхуащ, апхуэдэу Интернет Iуэхущапlэ щыIэщи, ар кьигъэсэбэну дэтхэнэ зыми республикэм и Iэтащхьэм зыхунгъаз хъунущ. Сайтым и «Iэтащхьэм хуэгъэза тхыгъэхэр зытеухуар» Iыхьэр кьыдэкlуэ цIыхуэм щыгъуазэ защI хъунущ езыхэм я лъэIуэм, тхъэусыхафэхэм, кьыхалъхьэ Iуэхуэхэм кьрикIуэхэм.

Тхыгъэхэр апхуэдэу ирагъэхъхунущ press@lava@kbr.ru электрон пощтымкlэ, апхуэдэу кьызэрыкIуэ пощткlэ мы адресымкlэ: Налшык кьалэ, Ленриным и уэрам, 27, Правительствэм и унэ.

КъБР-м и Iэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Iуэхущапlэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и мандату хуит къэхъуар кандидатхэм я спискэу «Урысей зэкъуэт» Урысейпсо политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм хэту депутатхэм я кандидату ятхам етыным и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Унафэ

2013 гъэм мазаем и 15-м Налшык къалэ №51/1-5

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и депутатхэр зэрыхахым и Iуэхукlэ» 2008 гъэм щыщхьэIум и 5-м кьащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №56-РЗ-м и 66-нэ статьям и 8-нэ Iыхьэм 68-нэ статьям и Iыхьэ 6-м ипкъ иткlэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм **унафэ ещI:**

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и кандидату ятха Владимир Анатолий и къуэм и депутат мандатыр (67-р) хуит къэхъужауэ кьэлъытэн.

2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и мандату хуит къэхъужар етын кандидатхэм я спискэу «Урысей зэкъуэт» Урысейпсо политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм кьыхилъхьам хэту депутатхэм я кандидату ятха Иуан Анатолий Бетlал и къуэм (№68).

3. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и мандату хуит къэхъужар етын кандидатхэм я спискэу «Урысей зэкъуэт» Урысейпсо политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм кьыхилъхьам хэту депутатхэм я кандидату ятха Иуан Анатолий Бетlал и къуэм (№68).

4. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и мандату хуит къэхъужар етын кандидатхэм я спискэу «Урысей зэкъуэт» Урысейпсо политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм кьыхилъхьам хэту депутатхэм я кандидату ятха Иуан Анатолий Бетlал и къуэм (№68).

5. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и мандату хуит къэхъужар етын кандидатхэм я спискэу «Урысей зэкъуэт» Урысейпсо политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм кьыхилъхьам хэту депутатхэм я кандидату ятха Иуан Анатолий Бетlал и къуэм (№68).

6. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и мандату хуит къэхъужар етын кандидатхэм я спискэу «Урысей зэкъуэт» Урысейпсо политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм кьыхилъхьам хэту депутатхэм я кандидату ятха Иуан Анатолий Бетlал и къуэм (№68).

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Унафэщ ДЖЭШ Вячеслав
Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Секретарь АТМУРЗАЕВЭ Иринэ

Бэгъуэт Къанщобий Барэсбий и къуэм унафэ къэзыщтэхэм ящыщу Шэджэм щIыналъэ хэхакlуэ комиссэм хэтым и къалэнхэр щхьэщыхьым и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Унафэ

2013 гъэм мазаем и 15-м Налшык къалэ №51/3-5

«Урысей Федерацэм и цIыхухэм хэхыныгъэхэмкlэ я хуитыныгъэхэмрэ референдумым хэтынымкlэ яIэ хуитыныгъэмрэ кьызэгъэпэщынымкlэ шэсыпIэ нэхъыщхьэхэм я Iуэхукlэ» 2002 гъэм мэкъауэгъуэм и 12-м кьащта Федеральнэ закон №67-ФЗ-м и 29-нэ статьям и пункт 6-м и «а» пункт хуэдизм, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Iуэхукlэ» 2003 гъэм мазаем и 18-м кьащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №23-РЗ-м и 2-нэ статьям и «е» пунктым, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэ щIыналъэ хэхакlуэ комиссэхэм я Iуэхукlэ» 2003 гъэм щIышылъэм и 8-м кьащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №1-РЗ-м и 4-нэ статьям и Iыхьэ 2-м и «а» пунктым япкъ иткlэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм **унафэ ещI:**

1. Шэджэм щIыналъэ хэхакlуэ комиссэм унафэ кьызэщтэхэм ящыщу хэтым и кьалэнхэр езым къита лъэIуэм ипкъ иткlэ нэхъ пасэу щхьэщыхьм «Урысей Федерацэм и Коммунист парт» политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр республикэ кьудамэм къигъэльэгъуауэ щыта Бэгъуэт Къанщобий Барэсбий и къуэм.

2. Шэджэм щIыналъэ хэхакlуэ комиссэм хуит къэхъуа и Iэнатlэм увынур зэгъэхьэныжьыкlэ къыхьалъхьэр хэIущIыну щIын.

3. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и хэхакlуэ унафэщIу тхыгъэр хуэзыгъэхьэн (мы унафэм щIыгъуу).

4. Мы унафэр цIыхуэ хъыбарегъащIэ Iуэхущапlэхэм къытрегъэдзэн икlи Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм Интернетым щIиз сайтым илъхьан.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Унафэщ ДЖЭШ Вячеслав
Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Секретарь АТМУРЗАЕВЭ Иринэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутат Иуан Анатолий Бетlал и къуэр тхьным и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Унафэ

2013 гъэм мазаем и 15-м Налшык къалэ №51/2-5

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутат Иуан Анатолий Бетlал и къуэр тхьн.

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутат Иуан Анатолий Бетlал и къуэр тхьн.

2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еплIанэ хэхыгъуэм и депутатым и мандату зэрыхахамкlэ удостоверенэ етын.

3. Мы унафэр цIыхуэ хъыбарегъащIэ Iуэхущапlэхэм къытрегъэдзэн икlи Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм Интернетым щIиз сайтым илъхьан.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Унафэщ ДЖЭШ Вячеслав
Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм и Секретарь АТМУРЗАЕВЭ Иринэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм 2013 гъэм мазаем и 15-м къыдигъэкlа унафэ №51/3-5-мкlэ я къыщатащ

Шэджэм щIыналъэ хэхакlуэ комиссэм унафэ кьэзыщтэхэм ящыщу хагъэхьэн папщIэ кьагъэльагъуэ кандидатурэхэм ятеухуауэ кьыхалъхьэхэр кьызэрыIахым и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм кьет

Шэджэм щIыналъэ хэхакlуэ комиссэм унафэ зыщIхэм ящыщу хэтым и кьалэнхэр нэхъ пасэу зэрыщхьэщахам кьыхэкlыу, «Урысей Федерацэм и цIыхухэм хэхыныгъэхэмкlэ я хуитыныгъэмрэ кьызэгъэпэщынымкlэ шэсыпIэ нэхъыщхьэхэм я Iуэхукlэ» Федеральнэ законым и 26-нэ статьям и пункт 6-м тету Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэм хъыбар фегъащIэ Шэджэм щIыналъэ хэхакlуэ комиссэм унафэ кьэзыщтэхэм ящыщу щIэуэ хагъэхьэнум и кандидатурэм теухуауэ кьыхалъхьэхэр кьызэрыпихымкlэ.

Документхэр мы унафэр кьыщыпрадзам щегъэжьауэ мазэ 15-кlэ кьыщыIах мы адресымкlэ: КъБР, Налшык кьалэ, Ленриным и уэрам, унэ 27, пэщ 151. Телефонхэр: 47-64-42, 40-26-88.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Хэхакlуэ комиссэ

Сурэтыр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Я къару псори IэнатIэр ефIэкIуэным ирахьалIэ

(КIэухыр. Пэщ1эдзэр 1-нэ нап.).

Министрым и докладым къыщыгъэльэгъуауэ 2012 гъэм узынщагъэр хьумэн Iэнатlэм сом мелуани 8.482,3-рэ зэрыкъухаар. А мылькур кьыхэкlаш федеральнэ, республикэ бюджетхэм, апхуэдэуи Iэмал зимыIэ медицинэ страхованэмкlэ фондми кьыбгъэдэкlащ. Къэбгъэльагъуэмэ, 2011 гъэм ельытауэ блэкlа илъэсым я Iэнатlэм кьыIэрыхьа мылькур процент 23-кlэ нэхьыбэщ.

Узынщагъэр егъэфIэкIуэным теухуауэ щыIэ программэм нэхьыбэу гулыитэ зыхуищIы сабийхэмрэ анэхэмрэ хуащIэ медицинэ Iуэхутхьэбзэхэм хэгъэхуэнырщ. Анэдэлъ абыхэм щакlэлъыплъ Iуэхущапlэхэм щрагъэкlуэжкl лэжьыгъэр тэмэму эзтеублэным программэм хуэхаха мылькум и процент 29,7-р токIуадэ. Пилитналънэ центрым сабий кьалъхуагъащIэхэм щакlэлъыплъ кьудамэщIэ кьыщыIэзэIуахащ. Реанимацэ, интенсивнэ терапиемкlэ кьудамэхэм гъэльапlэ 24-рэ щыIэу арати, иджы 25-кlэ нэхьыбэ хъуащ. Узыщыгуфlыкlэ Iуэхутхьэхэм ящыщу кьару мащIэу кьалъху щыкlуэхэм зэрадэлъыплъ IэмалыщIэхэр я лэжьыгъэм кьыщагъэсэбэп зэрыхьуар.

- Узынщагъэр хьумэн Iэнатlэм узыщрихьэлlэ гуГъуехь ныкъуэдыкъуэхэм зэрыщыIэ Iуэхущапlэхэр зыхуэныкьуэ хьэпшыпхэмкlэ тэмэму кьызэгъэпэщауэ зэрыщымытырщ, - жиIащ министрым. - Апхуэдэу республикэм щыIэ медицинэ кьэрал Iуэхущапlэхэм ябгъэдэль мыльку нэхьыщхьэм (унэхэр, транспортхэр, Iэмэпсымэхэр) и процент 50-р жьы хъуащ. Узынщагъэр хьумэнымкlэ Iуэхущапlэу 26-м зэгъэпэщыжьынагъэ лэжьыгъэхэр кьыщрахьэжьащ, абы щыщу 11-р зыхуей хуагъэзащ. Ахэр республикэ, район сымаджэхэр, поликлиникэхэр, узыфэ щхьэхуэхэм щеIэззу щыIэ центрхэмрэ диспансерхэмрэщ. Республикэм и медицинэ Iуэхущапlэхэр нэхъ зыхуэныкьуэ хьэпшыпхэмкlэ кьыщагъэгъэпэщащ, псори зэхэту Iэмэпсымэ зэхуэмыдэу 1200-рэ кьащхэхуащ. Абы щыщу сабийхэм щеIэзэ Iуэхущапlэхэм я Iэрыхьа медицинэ хэлпшащ 372-р. Санитар машини 126-м ГЛОНАСС спутник навигацэ Iэмэпсымэр ирагъэуващ, диспетчер станцхэр, медицинэ дэлэпкъыныгъэ псынщIэмкlэ Iуэхущапlэм и пэшхэр зыхуей Iэмэпсымэхэмкlэ кьызэгъэпэщащ.

Шэтым и псалъэм кьызэрыхэщамкlэ, узынщагъэр хьумэн Iэнатlэм электроннэ Iэмалхэр нэхъ жьыджэру кьыщагъэсэбэпынущ. Псом япэу медицинэ тхьилъхэр, полисхэр а жыпхъэм тету зэрахъэу щIадзэнущ. Кьапщтэмэ, абы щыхуэм чэзум хэту ягъакlуэ зэманыр кьахуигъэхэунущ, иджы абыхэм Iэмал яIэнущ я унэм щIэсу дохутырым и деж зрагъэтхыну. А Iуэху зехьэкlэр лэжьыгъэм нэхъ жьыджэру кьыщагъэсэбэп хьумэ, абы и фIыгъэкlи дохутырхэр зыхуеину тхьилъхэр нэхъ псынщIэу ягъэхьэзырыфынущ, сымаджэм и узыр зыхуэдэр тэмэму кьахуэтэныжькlи мыхьэнэшхуэ иIэнущ. КьищынэмыщIауэ, ар IэмалыфIщ район, участкэ сымаджэхэщхэм я дохутырхэр видеолекцэхэм едэIуэныжькlэ, операцэхэр зэрекIуэкlым кlэлъыплъынымкlэ.

Министрыр тепсэлъыхьащ Урысей медицинэ академием дохутыр 65-м я Iэзэгъэм зэрыщыхагъэхьуам, а Iуэхум дяпэкlи зэрыпащэнум.

- Дохутырым и Iэзэгъэм, зэфIэкlым зэрыхитlахьуэм кьэдгъэкlуэтэну ар зыпэрыт Iэнатlэр ефIэкIуэным, - жиIащ Шэт Ирмэ. - Абы и лъэныкьуэкlэ едгъэкlуэжа лэжьыгъэм кьэдкlэ ельытащ медико-демографие щытыкlэм фIы и лъэныкьуэкlэ зэрызихьужкар. 2012 гъэм ди республикэм дунейм кьыщытехьащ сабий 13721-рэ, 2011 гъэм ельпытмэ, кьалъхуэм 50-р жьы хъуащ. Узынщагъэр хьумэнымкlэ Iуэхущапlэу 26-м зэгъэпэщыжьынагъэ лэжьыгъэхэр кьыщрахьэжьащ, абы щыщу 11-р зыхуей хуагъэзащ. Ахэр республикэ, район сымаджэхэр, поликлиникэхэр, узыфэ щхьэхуэхэм щеIэззу щыIэ центрхэмрэ диспансерхэмрэщ. Республикэм и медицинэ Iуэхущапlэхэр нэхъ зыхуэныкьуэ хьэпшыпхэмкlэ кьызэгъэпэщащ, псори зэхэту Iэмэпсымэ зэхуэмыдэу 1200-рэ кьащхэхуащ. Абы щыщу сабийхэм я Iэрыхьа медицинэ хэлпшащ Iэзэгъэ зэфIэкI псори зэрырахьэлlэнур.

Iэмал зимыIэ медицинэ страхованэмкlэ щIыпlэ фондым и унафэщIым и кьуэдзэ **КIэрэфэ Владимир** тепсэлъыхьащ блэкlа илъэсым я лэжьыгъэм кьрикIуахэм. Абы кьыхэкlыщащ медицинэ Iуэхущапlэ псоми я Iэрыхьэм хуей мылькур зэрыхьуауэтIыпщар икlи абы и Iыхьэ ныкьуэкlэ зыми я щIыхуэ зэратемылъыр. КIэрэфэр зэхэхауэ тепсэлъыхьащ фондым кьыIэрыхьэ мылькур кьыщIэкlыу, ар зытрагъэкlуадэ Iуэхугъуэхэм.

Урысейм узынщагъэр хьумэнымрэ социальнэ зыужьыныгъэмкlэ и Iэнатlэхэм яIэпхьыплъынымкlэ и Федеральнэ кьулыкьущапlэ Iу Къэбэрдей-Балъкъэрым щыIэм и унафэщIым и къуэдзэ **Расторгуевэ Светланэ** и гугъу ящIащ медицинэ хабзэхэр кьыIэпхьыщуджэр зэрыщыIэм. Я Iуэхущапlэм иригъэкlуэжкlа кlэлъыплъынымкlэ и Федеральнэ кьулыкьущапlэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыIэм и унафэщIым и къуэдзэ **Расторгуевэ Светланэ** и гугъу ящIащ медицинэ хабзэхэр кьыIэпхьыщуджэр зэрыщыIэм. Я Iуэхущапlэм иригъэкlуэжкlа кlэлъыплъынымкlэ и Iэнатlэхэм яIэпхьыплъынымкlэ и Федеральнэ кьулыкьущапlэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыIэм и унафэщIым и къуэдзэ **Расторгуевэ Светланэ** и гугъу ящIащ медицинэ хабзэхэр кьыIэпхьыщуджэр зэрыщыIэм.

Сабий зеиныгъэхэм я узынщагъэр кьэпшытэным хуэунэтIауэ екIуэжкl лэжьыгъэм мыхьэнэшхуэ зэриIэр жиIащ Портэм икlи медицинэ лэжьакlуэхэм ельэIуауэ а Iуэхур зэрыщыIэм хуIэкъуну. Проектым кьыхэзэрыщыгъэльэгъуамкlэ, автовокзалым Iэнатlэм щекIуэкl Iуэхущапlэхэм зэгъэпэщыжьынагъэ лэжьыгъэхэр зэрыщрагъэкlуэкlым и гугъу ящIащ. Абы кьыхэгъэщащ дохутырхэр зихьужкар. 2012 гъэм ди республикэм дунейм кьыщытехьащ сабий 13721-рэ, 2011 гъэм ельпытмэ, кьалъхуэм 50-р жьы хъуащ. Узынщагъэр хьумэнымкlэ Iуэхущапlэу 26-м зэгъэпэщыжьынагъэ лэжьыгъэхэр кьыщрахьэжьащ, абы щыщу 11-р зыхуей хуагъэзащ. Ахэр республикэ, район сымаджэхэр, поликлиникэхэр, узыфэ щхьэхуэхэм щеIэззу щыIэ центрхэмрэ диспансерхэмрэщ. Республикэм и медицинэ Iуэхущапlэхэр нэхъ зыхуэныкьуэ хьэпшыпхэмкlэ кьызэгъэпэщащ, псори зэхэту Iэмэпсымэ зэхуэмыдэу 1200-рэ кьащхэхуащ. Абы щыщу сабийхэм щеIэззу Iуэхущапlэхэм я Iэрыхьа медицинэ хэлпшащ 372-р. Санитар машини 126-м ГЛОНАСС спутник навигацэ Iэмэпсымэр ирагъэуващ, диспетчер станцхэр, медицинэ дэлэпкъыныгъэ псынщIэмкlэ Iуэхущапlэм и пэшхэр зыхуей Iэмэпсымэхэмкlэ кьызэгъэпэщащ.

Шэтым и псалъэм кьызэрыхэщамкlэ, узынщагъэр хьумэн Iэнатlэм электроннэ Iэмалхэр нэхъ жьыджэру кьыщагъэсэбэпынущ. Псом япэу медицинэ тхьилъхэр, полисхэр а жыпхъэм тету зэрахъэу щIадзэнущ. Кьапщтэмэ, абы щыхуэм чэзум хэту ягъакlуэ зэманыр кьахуигъэхэунущ, иджы абыхэм Iэмал яIэнущ я унэм щIэсу дохутырым и деж зрагъэтхыну. А Iуэху зехьэкlэр лэжьыгъэм нэхъ жьыджэру кьыщагъэсэбэп хьумэ, абы и фIыгъэкlи дохутырхэр зыхуеину тхьилъхэр нэхъ псынщIэу ягъэхьэзырыфынущ, сымаджэм и узыр зыхуэдэр тэмэму кьахуэтэныжькlи мыхьэнэшхуэ иIэнущ. КьищынэмыщIауэ, ар IэмалыфIщ район, участкэ сымаджэхэщхэм я дохутырхэр видеолекцэхэм едэIуэныжькlэ, операцэхэр зэрекIуэкlым кlэлъыплъынымкlэ.

Министрыр тепсэлъыхьащ Урысей медицинэ академием дохутыр 65-м я Iэзэгъэм зэрыщыхагъэхьуам, а Iуэхум дяпэкlи зэрыпащэнум.

- Дохутырым и Iэзэгъэм, зэфIэкlым зэрыхитlахьуэм кьэдгъэкlуэтэну ар зыпэрыт Iэнатlэр ефIэкIуэным, - жиIащ Шэт Ирмэ. - Абы и лъэныкьуэкlэ едгъэкlуэжа лэжьыгъэм кьэдкlэ ельытащ медико-демографие щытыкlэм фIы и лъэныкьуэкlэ зэрызих

Бысымхэр къыхахын щIадзэ

● Жэрдэм

Джаппуев Мусэрэ Къумахуэ Мухьэдинрэ.
Сурэтыр **ТОЛГУРОВ Камал** *трихащ.*

«Зэныбжьэгъуфэ» зыфIаща Iуэхур илъэсипл хьауэ ди щIыналъэм екъулIэныбгъэкIэ щагъэзащIэ. Ар къызэрагъэпэща «Хэкупсэ» республикэ жылагъуэ организацэм, КъБР-м Щыхубэ хьыбарегъащIэ Iэнатlэхэмкlэ, жылагъуэ, дин зэгухьныбжьэхэмкlэ, Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ я министерствэхэм, «Iраждан обществэр зыгъэпIейтейхэм я институт» щIыналъэ жылагъуэ организацэм я жэрдэмкIэ. Нэгъабэ лъандэрэ ар щIыналъэхэр зэрыпх Iуэху хьуащ. Мы Iуэху щхьэпэр хуэгъэпсащ пщIэ, нэмыс зэхуащIу, зэгъэнэгъуфIу ильэсищэ бжыгъэ хьауэ кьызэдэгъуэгурыкIуэ кавказ лъпкъхэм я зэныбжьэгъныбгъэр дяпэкIи гъэбыдэным, абы зегъэубгъуным, Iуэхур кьызэрарахьэжьэрэ ныбжьыщIэ 330-м нэблагъэ кьуэш зэхуэхьащ. Ар кьалытэрэр, «Зэныбжьэгъуэхэм я клуб» кьызэIуахыну мурад ящIащ.

КъБР-м цыхубэ зыбгъэгъащIэ Iэнатlэхэмкlэ, жылагъуэ, дин зэгухьныгъэхэмкIэ и министрыи и кьалэнхэр зыгъэзащIэ **Къумахуэ Мухьэдинрэ** Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ министерствэм щIалэгъуалэ программэхэмрэ проектхэмрэ я Iуэхуэхэмкlэ и кьудамэм и унафэщI **Джаппуев Мусэрэ** зэIущIэм зэрещIыжащ. IамкIэ, Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым и щIыналъэ псоми щыщ ныбжьыщIэхэр мы гъэм кьрагъэблагъэныщ.

- «Зэныбжьэгъуэхэм я клуб»-м программэм хэтащ хагъэхьэнущи, иджыпей фестивальм кьэнIуэнухэм хуаIуэтэн я гъуэнэщ. Абы и япэ Iыкъор накъыгъэ мазэм Налшык щыIэхэрэдублэнщ. Мазхуиплкlэ екIуэкIыну семинар-тренингым лъэпкъ зэмылIэужьыгъуэхэр щыщ ныбжьыщIэхэр щыIэзэрыщIыхунщ, я щэнхабзэм, яIыгъ диным щытепсэлъыхьынущ, проектым хэтыну унагъуэ 65-м зэIущIэхэр ядедгъэкIуэжьынущ. Езыгъэблагъэну унагъуэхэм я деж ныбжьыщIэхэр тхъэмахуэкIэ щыпсэунущ. Абыхэм щэнхабзэ-нэгузегъэужь программэ гукъинэж хуагъэхьэзырынущ, ди щIыпIэ дахэхэм, телъыджэхэм я лъахэм яшэнущ, щэнхабзэмрэ гъуэзджэмрэ я Iуэхущ. Ар щIыналъэхэм я кьалащхьэкIэ деджэну хуэфащэщ. Сыту жыпIэмэ, ди адэжьхэм хьэщIагъэм текуэ хабзэфI куэд кьытхуагъэнащ, ахэр кьэдгъэщIэрэщIэну, тхъумэну, уеблэмэ зедгъэужьыну ди кьалэнщ, - кьэщIыхагъэщхьэхуэкIащ зыгъэIам.

«Зэныбжьэгъуэ» Iуэхум хагъэхьэну унагъуэхэр кьыхахын щIадзащ. Зэ1ущIэм хэтахэм кьагъэлъэгъуащ мыр кавказэгъэ Iуэху хьуну, Абхаз, Осетие Ипщэ федеральнэ округым щыщ щIыналъэхэм дяпэкIи кьыддалIыгъыну зэрыщIыгъуэр.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

«Кьызыхуэтыншэу зауэм зыхуэзыгъэхьэзыра Германием и гъунэгъу къыралхэр, зыкIи кьытемыкIуэну, къыруущхуи тримыгъэкIуадэу, зырызыххэу, зыр адрейм кIэлыкIуэу, кьиздэуащ.

А КЪЭРАЛХЭМ псоми щхьэж зэрызахъумэжын Iэщэ яIащ, ауэ дэтхэнэми хуэфащэн кьару иришалIэуэрэ, кьыпIащIэуваIпэ яримыту, зэрыжаIэу, зыIэзыбжьэу кьиубыдащ. Аэр жьIэщIэ зыщIа (а кьаззуауэм я кьарур езым еймхильхьжат), а псом щхьэунаэзэ ящIа нэмыщхэм кьахуэнэжкIр Совет кьэралым кьытехуауэ. Европэ щIыналъэм и Iыхьэфl кьэзэыубыда фашист нэпсеягъэр кьатемыкIуэу абдеж щыуыбIауэ щытамэ, иужькIэ кьэхъуар щымыIэнкIэ хуэнт. Арати, я екъулIэныкъэрэ зэрыщIыгъэр щытамэ, ар кIуэдыпIэ яхуэхъуащ Гитлерра абы и властымрэ ... Мы пычыгъуэр дэ кьнтхащ Хэку зауэшхуэм хэта, Урыху кьуажэ щыпсэу Гугъуэтыж Бэхьыл и гупсысхэр, гукъэкIыжхэр зэрыт тетрадым ...

Балигъ ныкIуэхьуу Бэхьил и пщэ кьралъхьат жэуапышхуэ зыпылъ кьалэн: школ нэхуэкIым ар ягъэджакIуэу кьагъэнэжат щалъхуа Урыху кьуажэм. Игури и псэри етауэ, и акьыли, и щэныгъи щэлбэр гъэсэным, щэныгъэ егъэзыгъэныбм гянууауэ лажьэу, военкоматыр кьеджэри, хьыбар кьрагъэщIащ армэм зэрыдзкIынымэ зыхуигъэхьэзыныну. А эзаманым, I939 гъэм, кьэралыр унафэкIэ щэныгъэ зиIэ куэд дзэ кьуныкъым дашырт офицеру ирагъэджэн мурадкIэ.

А щыкIэм тету егъэджакIуэ щIалэр гъуэгуанэ техьащ. МафIэгукIэ ирашажьэрэ, Белоруссиеми щIыналъэмкIэ нашэсащ. Бобруйск кьалэн зы мазэ хуэдэ щыIауэ, аргуэру адэкIэ кIуэцIрашащ, Польшэм и гъунапкъэмкIэ хуэжьгуэ. Губгъуэхуэ гъэрым нэсащ. Абдежым трактористку, шоферу яхэт псори щхьэхуэу кьыхахащ, танкисту ирагъэджэн хьиелэкIэ. Цыху бжьыгъэ щащхуримыгъэкъым, щIэныгъэ зиIэхэри хагъахьащ. Абыхэм яхэхуащ Бэхьили.

Урыху щыщ адыгэ щIалэр 40 гъэхэм ди армэм иIа танк псынщIэм и щэхуэхэм ильэс ныкъуэкIэ и гъэдежащ. Ауэ ар ягу ирихьыртэжьым зым: зэрыротэу ерагъыу яхуэзэщIэгъанэу арат.

- 1940 гъэм, бжьыкьэпэ мазэу, аргуэру дыззэщIакъуэри Полышэм и гъунапкъэ дыдэм, Белосток, дашащ, - ягу кьеГъэкIыж Гугъуэтыжым. - Абы щымыIэ техникэ лIэужьыгъуэр укIуэдыжьт. А танк псынщIэ дызыхурагъэджам хуэдэ щыдмылъагъэм, ди гуп псэужащ. Зы махуэ гуэрым кьулыкьу щытщIэ щыпIэм танкыщIэ гуэр наху, Т-34 жери. Апхуэдэ техникэ лъэрызехьэ, сыт и лъэныкъуэкIи зауэм хуэщIауэ, а зэманым зы кьэраIми иIакъым. И чэщанэр Iуэт топышэ пхымыкIыну. Мотору тIу, цилиндру 6 иIэт. Апхуэдизкlэ танк зэпэщIи, уи псэм хэлъмэ хэпх хьунтэкIыным. Абы и щэхуэхр дагъэщIащ 1941 гъэм и гъэмахуэ пщIондэ.

Белосток дыпэмыжыкIыжу лагерь гуэрым дыщыIэу зауэр кьэхъеящ. Абы щыIэуэ Т-34-м хуэдэ зыбжанэ фIэкIа дидзэтэжьащ бригадэ псом. Нэдежым трактористку, шоферу яхэт псори щхьэхуэу кьыхахащ, танкисту ирагъэджэн хьиелэкIэ. Цыху бжьыгъэ щащхуримыгъэкъым, щIэныгъэ зиIэхэри хагъахьащ. Абыхэм яхэхуащ Бэхьили.

Урыху щыщ адыгэ щIалэр 40 гъэхэм ди армэм иIа танк псынщIэм и щэхуэхэм ильэс ныкъуэкIэ и гъэдежащ. Ауэ ар ягу ирихьыртэжьым зым: зэрыротэу ерагъыу яхуэзэщIэгъанэу арат.

- 1940 гъэм, бжьыкьэпэ мазэу, аргуэру дыззэщIакъуэри Полышэм и гъунапкъэ дыдэм, Белосток, дашащ, - ягу кьеГъэкIыж Гугъуэтыжым. - Абы щымыIэ техникэ лIэужьыгъуэр укIуэдыжьт. А танк псынщIэ дызыхурагъэджам хуэдэ щыдмылъагъэм, ди гуп псэужащ. Зы махуэ гуэрым кьулыкьу щытщIэ щыпIэм танкыщIэ гуэр наху, Т-34 жери. Апхуэдэ техникэ лъэрызехьэ, сыт и лъэныкъуэкIи зауэм хуэщIауэ, а зэманым зы кьэраIми иIакъым. И чэщанэр Iуэт топышэ пхымыкIыну. Мотору тIу, цилиндру 6 иIэт. Апхуэдизкlэ танк зэпэщIи, уи псэм хэлъмэ хэпх хьунтэкIыным. Абы и щэхуэхр дагъэщIащ 1941 гъэм и гъэмахуэ пщIондэ.

Белосток дыпэмыжыкIыжу лагерь гуэрым дыщыIэу зауэр кьэхъеящ. Абы щыIэуэ Т-34-м хуэдэ зыбжанэ фIэкIа дидзэтэжьащ бригадэ псом. Нэдежым трактористку, шоферу яхэт псори щхьэхуэу кьыхахащ, танкисту ирагъэджэн хьиелэкIэ. Цыху бжьыгъэ щащхуримыгъэкъым, щIэныгъэ зиIэхэри хагъахьащ. Абыхэм яхэхуащ Бэхьили.

Белоруссием и щIыналъэм щыщIидзэри, Бэхьил зыхэт дзэр нэмыщхэхэм куэдрэ пэщIэуваIащ. Ауэ махуэ зыгIу нэхъыбэ дэмыкIыу, къимыкIуэту мыхъуурэ, Сталинградэ щIыналъэм къэсащ. Зэкъым, тIэукъым абдеж щIалэр зэрыщ танкыр бийм икъутэурэ ихьэхэжьын хуей зэрыхьуар. Ауэрэ Бэхьил сымэ Индыл пса Iуфэм пэгъунэгъу Краснодарэ кьалэм къэсащ. Абы маз зыбжанэкIэ щыIащ, зауэм щакъута танкхэр зэзыгъэпэщIыжхэм яхэту. Итланэ Горькэ кьалэм яшэри, и нэ кьызыхуиKI Т-34-м ирагъэтIысхьащ. А эзаманым Паулюс и дзэр кьаухъуреихьу гъэр кьыззэращIар кьыжраIащ. Абы гуэркьидзжышхуэ кьарат Бэхьил. Абы гуэркьидзжышхуэ кьарат Бэхьил. Ийби ди зауэлIэкIэр зэрыщIэр, ди дзэм нэхъ псынщIэу гъуэгуэжьуэну. Абыхэм хагъэхьэну арат Горькэ кьалэм яшэу ди щIалэхэр танк щIэрыпс щIрагъэтIысхьэрэр? Абыхэм я бжыгfэр зыгъэгъуэну.

Я ныбжьыр ильэс 95-м нысэрэрыхьэсами, дадэ Iумахуэм ноби и акьылыр жанщ, лъэрытетщ, газет, тхыль йоджэ. И щхьэгъуэгъэ Iолэрэр абыхэр бынитху - кьуищрэ пхъунтIрэ - зэдапIащ. Лолэ дунейм зэрехьжрэ Iэщэ щIами, ар псэуху и нысэхэмрэ и бынхэмрэ зыхуей хуагъэнэжьхьэныр.

- Си нысэ нэхъыжьыр Розэщ, Щхьэлыкъуэ щыщщ, Кьардэнэхэ япхъущ. И хьэдрыхэ дахэ Тхьэм ищI, сыхуэзарэзыщ, псэухункIэ цыхуГъэшхэу кьыскIэлъызэрихьащ. КьыкIэплькIуэ нысэр Шурэщ, Плановскэм щыщщ. Жыпlэнуракъэ, хуэзэфIэкI кьигъэнэркъым сызыхуей сыхуэзэн папщIэ. Тхьэмахуэ е тхьэмахуэгfI нэхъ дримыгъэжьыуэрэ кьоКIуэж. Кьызыбгъэдэсыр нысэ нэхъыщIэрэщ, Сонящ. Езыри и бынри кьыскIэрышIауэ апхуэдизщ. Абыхэм я гупылъгъэмрэ я щIэблэмэ кьызат гуфIэгъуэмрэщ гурыфIыгъуэу сиIэр, си дунейр нэху зыщIыр.

МЫЗ Ахьмэд.
Урыху кьуажэ

● Жыжьэ - гъунэгъу

Дадэ Iумахуэ

Гугъуэтыж Бэхьил

кьыззэращIар кьыжраIащ. Абы гуэркьидзжышхуэ кьарат Бэхьил. Ийби ди зауэлIэкIэр зэрыщIэр, ди дзэм нэхъ псынщIэу гъуэгуэжьуэну. Абыхэм хагъэхьэну арат Горькэ кьалэм яшэу ди щIалэхэр танк щIэрыпс щIрагъэтIысхьэрэр? Абыхэм я бжыгfэр зыгъэгъуэну. Зауэм и пэкIэ щIыпIэжьа щыIам, щIыпIэжьа щыIам егъэджакIуэу увыжри, а зы Iэнатlэр ильэс 41-кIэ ирихьэкIащ. А зэманым кьырубыдэу Гугъуэтыжым сыт хуэдиз ныбжьыщIэ щIыху хуэдэ щыхуу игъэсар, щIэныгъэ зиратар, гъашIэ гъуэгуанэшхуэм хуитхьэхэзырар? Абыхэм я бжыгfэр зыгъэгъуэрэ.

И ныбжьыр ильэс 95-м нысэрэрыхьэсами, дадэ Iумахуэм ноби и акьылыр жанщ, лъэрытетщ, газет, тхыль йоджэ. И щхьэгъуэгъэ Iолэрэр абыхэр бынитху - кьуищрэ пхъунтIрэ - зэдапIащ. Лолэ дунейм зэрехьжрэ Iэщэ щIами, ар псэуху и нысэхэмрэ и бынхэмрэ зыхуей хуагъэнэжьхьэныр.

- Си нысэ нэхъыжьыр Розэщ, Щхьэлыкъуэ щыщщ, Кьардэнэхэ япхъущ. И хьэдрыхэ дахэ Тхьэм ищI, сыхуэзарэзыщ, псэухункIэ цыхуГъэшхэу кьыскIэлъызэрихьащ. КьыкIэплькIуэ нысэр Шурэщ, Плановскэм щыщщ. Жыпlэнуракъэ, хуэзэфIэкI кьигъэнэркъым сызыхуей сыхуэзэн папщIэ. Тхьэмахуэ е тхьэмахуэгfI нэхъ дримыгъэжьыуэрэ кьоКIуэж. Кьызыбгъэдэсыр нысэ нэхъыщIэрэщ, Сонящ. Езыри и бынри кьыскIэрышIауэ апхуэдизщ. Абыхэм я гупылъгъэмрэ я щIэблэмэ кьызат гуфIэгъуэмрэщ гурыфIыгъуэу сиIэр, си дунейр нэху зыщIыр.

МЫЗ Ахьмэд.
Урыху кьуажэ

● Зэпеуэ

Нэхъыжьхэм я нэхъ жанхэр

Ветеранхэм я республикэпсо Советым и комиссэм кьыпщытащ КъБР-м и жылагъуэхэм щыIэ Советхэм ирагъэкIуэкI лэжьыгъэхэр зыхуэдэр. Хэхауэ кьапщытар щIалэгъуалэм гъэсэныгъэ лэжьыгъэу драгъэкIуэкIымрэ Хэку зауэшхуэм и ветеранхэм, абы зи щхьэгъусэ хэкIуэда дызабэхэм зэрадэIэпыкъупмрэщ.

КОМИССЭМ зэригъэбелджыламкIэ, бжьыпIэр Мае щIыналъэм щыIэ Советым ирагъэкIуэкI лэжьыгъэм мыхьэнэуэ иIэр кьаалытэу, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Парламентым и щIыхь тхылъыр кьыхуагъэфащащ. Советым и тхьэмадэ Крывокрэ сенкэ Павел зэрыжиIамкIэ, 2013 гъэм ирагъэкIуэкIыну лэжьыгъэхэри зубгъуауэ. Ахэр нэхъыбэу зытещIыхьар кьыдэжкIуэтей щIэблэр хэкупсэу гъэсэныращ. Абы папщIэ ветеранхэр хуэт еджапIэхэм ядэлэжьэнущ, зэIущIэхэр, гукъэкIыжхэм я пшыхьхэр ирагъэкIуэкIынущ, дзэм къулыкъу щыщIэну щIалэхэм чэнджэщрэ ущиерэ зыхрагъэхьэнущ. КIэщIу мытIэмэ, нэхъыжьхэм, зэрыхабзэу, щIэблэм я нэхъ трагъэтянущ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Къэзанокъуэ Жэбагъырэ и щхьэгъусэмрэ я сынхэм теухуауэ

Культурологиемкlэ кандидат диссертацэр (2010 гъэ) Къэзанокъуэ Жэбагъы и гъащIэмрэ и дуней еплъыкIэмрэ тезыхуэ Шауэпщыку Людмилэ зэрыжиIэмкIэ, Налшык жыг хадэм адыгэ философэм и «сыныр щырагъэуба зэманри абы и щхьэусыгъэрэ IупщIу щытхым».

«АДЫГЭ (къэбэрдей) Iэрыпlуатэ» тхылъыр (1936 гъэ) зыIэтхьэзэрахэм ящыщ Талпэ Михаил кьызэрилытэмкIэ, *«ар епхащ XIX лIэщIыгъуэм и кIуэхэм Къэбэрдеймрэ Балъкъэрымрэ кьыщIуэнэхуа революционнэ зэхэщIыкIым».*

Ди щIыпIэм и тхыдэмрэ Iэрыпlуатэмрэ фIыуэ зыплъэгъуа Барановым Евгений 1885 гъэм щIышылэм и 1-м кьыдэкIа «Терские ведомости» газет номерым мыпхуэдэу щIетх: *«1888 гъэм урыс пащтыкIым Къэбэрдей мэзхэмрэ хъупIэхэмрэ игъащIэкIэ адыгэ щIыхубзэм зэхуэдэу кьагъэсэбэпыну хуит ящIа нэужь, адыгэхэм унафэ кьащтащ Жэбагъырэ абы и етIуанэ фызу щытамрэ я мывэ сынхэр Налшык слободам и бульварым кьагъэIэпхъэуну, Жэбагъы и чэнджэщ Iуцкъэр зэи щIыхуфэ ягу миыхуу, Къэзанокъуэм кьыззэринэжа псалъэ пэжхэм тету я кьуажэу гъашIэр яухуэн гугъэр яIэу псэуи папщIэ»,* - жери. Адыгэ Iэрыпlуатэм ипкъ иткIэ Барановым итха «Жэбагъырэ и фызымрэ» хьыбарыр Псыхуабэ кьыщыдэкIыну щыта «Голос жизни» газетым 1910 гъэм жэпуэгъуэм и 9-м кьытригъэдзауэ щытащ.

КIэщIу жытIэнщи, Жэбагъы и кьуажэр здэщыса щыIэпIэ тезыуэ зэныкъэжьу куэд нобэр кьыщыдэсым кьокIуэкI. Ауэ щыхьукIи, зыщыгъэгъупщэн хуейкъым кьуажэ куэдым я тхыдэр гъэкIуэнкIэ, Жэбагъырэ и фызымрэ» хьыбарыр Псыхуабэ кьыщыдэкIыну щыта «Голос жизни» газетым 1910 гъэм жэпуэгъуэм и 9-м кьытригъэдзауэ щытащ.

КIэщIу жытIэнщи, Жэбагъы и кьуажэр здэщыса щыIэпIэ тезыуэ зэныкъэжьу куэд нобэр кьыщыдэсым кьокIуэкI. Ауэ щыхьукIи, зыщыгъэгъупщэн хуейкъым щыгъэгъэжьэн щыгъэгъэжьэн. Ауэ щыхьукIи, зыщыгъэгъупщэн хуейкъым

● «Адыгэ псалъэм» и хьэщІэщым

Макъамэр зи псэм хэлъ Гуащэкъарэ

Урыс-Кавказ зауэм и гуащІэгъуэм хеубыдэ Хьэкрэт Къэбэрдейр, иджы Къэрэшей-Шэрджэсыбгъэ зэджэм и Іыхьэр, кьыщыгунэхуа зэманыр. «Къэбэрдейр Іэмыщ1эм ильщ, къэбэрдейхэр илъкъым», - щатхэрт урыс генералхэм Мээкую прагъэхь дэфтэрхэм. А щІыналъэм щыщ Ямэ дунейпсо зауэм и зэманым етІуанэ Іэпхьэуэгъуэ зи натІэ хьуа Бырмамытї зэкъуэшщыр. Революцэ хьублагъэр фІым ущызымыгъэгугъ хьублакІэ уэркъ унагъуэм кьыщыпежьэм, зэшитІым хуабэ уз кьыдзэуэлІа я кьуэшыр Къэбэрдейм кьашэжри, езыхэр Хэкум нкІащ, сымаджэр лІэмэ, ар щІалъхьжыщыр благъэхэм пщэрыльхуащІэр. Тыркум щытІысу нужькІэ Йорданиер хэкуащІэ зыхуэхьуа Бырмамытїхэ газетеджэхэм яцІыхухьэщ къэралым и Лыкіуэу, пащтыхь Хьусен и щхьэхъумэхэм я Іэтащхьэу, Йордан дзэм и штабым и унафэщІу щыта Бырмамытї Фоуаз и щапхъэмкІэ. Ауэ кІуэ щыгъуэзэкъым Къэбэрдеим ис Бырмамытїхэр ищхьэкІэ зи гугъу щытщІа зэкъуэшищым я зым, хуабэ хуэм кьелам, кьыззэрытехьуклам. А лъэпкъ хьэлэмэтым щыщу гъэ блэкІам илъэс т1ощІп1л1 ирикъуа, КъБР-м щыхь зиІэ и артистхэ, нобэ ди хьэщІэ пшынауэ Іэзэ Бырмамытї Гуащэкъарэ.

Бырмамытї Гуащэкъарэ. *2012 гъэ*

Дзэнэкіэ удаІуэми, «кІыритІ-мыритІщ» я нэхъыбэр

Еуэщ-еуэри Сэрмакъкъ зэджэ адыгэ кІуаужм зы хьэщІэ щыкІу щыпсэуат... пшынэ ирамыгъауэу. И шыпхъу нэхъыжьыр пшынауэ Іэзэт, ауэ а зэманым а ІэщІагъэр куэдым зэрамыІэм кьыхэкІыу, пшынауэзэхэр гугъу ехьырт, унэрыхьэ-унэрыкІыу гуфІэгъуэхэм кьыщрашэкІыуэрэ. Унагъуэ ихьа и шыпхъур кьыщашэжьым жэщ псокІэ кьуажэр кьыззэхэзыкІухьу пшынауэ зымыгъуэта адэм тхьэ иІуэри, ипхъу нэхьыжьыр пшынауэ ищІат. Ауэ ибутэжа нэужь, пшынауэу ущытыным пІыль гугъуехьым пхьу нэхъыщІэр щахъумэн мурадкІэ, иджы абы пшынэр фІагъэпщкІурт. АрщхьэкІэ, Іущым зэрыжкІаІащ, Іэзэм зебгъэужьыну ухуейм, Іэмал иумыІт: хэлъэт зиІэм езым и гъэуэгу кьыпъуэтыжьынущ. Нэхъыжьхъэр губгъуэм лэжьакІуэ щыІэху, школым кьикІыжа хьэщхэбэ щыкІум, ар ебланэ классым щІэс Гуащэкъарэт, пшынэ гъэщІагъэ кьыпъуэтырти, пшынальэр кьыззэрихьрт...

Бырмамытї Гуащэкъарэ:

- Зы нотн сщІэркъым, игъащІэм нотэкІи сеуакъым. Адыгэ кьэфмрэ нотэмрэ зэбгвйщ, гурыгъуэзэфэт Іэпэхэр кьыззэрсщтэр. Пэжщ, уэрэдыр хуейщ нотэ, ауэ кьафэм и «псэр» пшынауэращ. Абы зыхимыщІэр, Іэпхъуамбэр и чэзум теплъитэ кьудей щхьэкІэ, пшынэм кьикІынукъым.

Гуащэкъарэ и пшынэ еуэкІэр хьэрфкІэ кьыпхуэмыІуатэми, пшынэбзэ зэгъэзэхуэр абы и псэлъэкІэм кьыфІыхохьэ. Таурыхъым хэта хьыджэбзыфІым ещхьу, псэльэху и Іупэхэм ЧуІа гъэгъа е мывэ лъапІэ кьаІэпохуэ».

Нэхъыжьхэр щыпсалъэм и деж я зэманыгъэр кьэзымытэзэжьхэм фІыгъуэу уи нэгу кьыщІагъэхъэ. Нэхьыбэм ар кьызыхэкІыр лъэхъэнэжьыр щІалэгъуэ блэкІам и дамыгъэ зэрыхьур арагъэнщ. Сыт-тІэ Гуащэкъарэ «и эзманым» щыІэуэ иджы щымыІэжьыр? Пшынэ? Кьафэ? Хьэуэ. Иджы пасэм ящІэу щымыта кьафэжьхэри кьагъуэтыжащ, щалэгъуэалэми адыгагъэм зратауэ кьэфэнри, пшынэ еуэнри, уэрэд жыІэнри я щасэщ. Ауэ...

- Иджырей кьафэхэри уэрэдхэри дэ щыгъуэ щыІахэм зэи ялъэщІыхьэнукъым. Ар езы зэманым кьиша Іуэхущ. Мис нобэ мывэ бдзымэ, пшынауэм е уэрэдыкІакІуэм текуэнщ, ауэ щыхьэкІэ Нэхущ Чэрим щыІэр зыщ. Дэнэкіэ удаІуэми, кІыритІ-мыритІщ я нэхъыбэр.

Дамэ стетамэ, сыльэтэнт

Гуащэкъарэ и щалэгъуэр иджы тхыдэ хьужащ. «Къэбэрдей народыр есым и псэм фІэфІу» Урысейм гуэтт, республикэм лъэпкым и фІэщІыгъэ зэрихьэрт, Іуэхущ Іапіэхэр зэрылажьэри дэфтэрхэр зэрызекІуэри адыгэбзэт ...уэрыльбзэр кьэгъэсэуэ зэрамыщІэм кьыхэкІыу.

*- 1950 гъэращ сэ «Кабардинка» ансамблым сыкьышащат. Иджы зэпеуэ прагъэкІуэкІ, абы щыгъуэм кьэщІыгакІуэхэм ущІашэрэ щхьэжуэ кьэдаІуэрт. Сэ кьызэдэІуэхэм Къабшыргъэ КІурацэ яхэст. «Мыр бутІыпщІыж хъунукъым», - жаІэри, етІуанэ махуэм сыкІуэну унафэ кьыхуэщІащ, нэгъэщІ зы пшынауэ яІэти, ар ІуагъэкІыжащ. КІурацэ пшынэ бзыльхъ ныгът, сэри зи пІэкІэ сыкьащтам ейр кьыслэщІалъхьэри: «Иджы мыбы еуэт, иджы - арфІм» жиІэурэ, КІурацэ макъамэр иришажьэу, сэ абы сыкІэлъеуэурэ зыкьомым сритъэсащ. ФІыщІэр сыт щхьэжІэ гъэжІэуэдым хуей, КІурацэ кьаруущхэ кьыстригъэжІэуэдащ, и лэжьыгъэшхуи схэльщ. Іэпхъуамбэ курытыр хэзгъэхьэфрытэкъым сыщеуэжІэ, арати, и щхьэгъуэри езыри кьызэлІалащ: «А уи Іэпхъуамбэ щыкІуэр хэмыльэу хьунукъым», - жаІэурэ. А гъуэгуанІІ-рагъэжьагъэ щыІэр, Іэпэ тыкІуэ е пщыкІуий хъуэ. Ижькъуэхэм Къэзан къращырт, ауэ пшынащІэ Іэзэхэри щыІэт.

Гуащэкъарэ - концертым. *1972 гъэ*

мыпхуэздэ уэрэд!» - жиІэри, сызытригъэхьакъым.

Шууищэ щхьэкІэ дыкъикІуэтынукъым

Дуней сохи тегуэша адыгэ лъэпкъым зи лъабжьэр щыукъуэдия Бырмамытїкэ зэпэІэщІэ ищІарэ нэхъ гъунэгъу зэхуищыкъарэ жьІэгъуеиг, Гуащэкъарэ и кьуэпсыр эдыиэса кьэралхэм уащьхэпІьэкІэ. Абы хеубыдэ и кьуэрылъху хьыджэбзыр щыпсэу Йорданиери, и пхъурылъху пщащэм и насып кьыщигъуэта Америкэри. Ахэр зыхэхуа хамэ кьэралэ адыгэ унагъуэхэр сыт щыгъуи хьэзырщ анэщхуэ щэрыІуэр прагъэблагъэзэну. Ар икІи Гуащэкъарэ мызэ-мытІэу кьехьулІащ - Йорданием Кьатхэ я деж, Чыгъэдуэз я деж Нью-Джерси штатым мызэ-мытІэу щыІащ. Хэкум Гуащэкъарэ зэм и пхъум деж Налшык, зэм и кьуэм деж Кьармэхьэблэ щожьыщхь махуэ. «Адыгэ унагъуэжьу допсэу, шууищэ щхьэкІэ дыкъикІуэтынукъым», - и псальэ кьэсэ егъэблагъэр щІагъыбэзэу щІэту мэуэрэшэр Гуащэкъарэ. Ауэ нобэ пшынэм нэхъ р1 игу нэхь дыхьэр зэчыхрэкащ.

- Уи гур арэзы зытехьуа гъащІэ дахэ кьущитакІэ, узэрылІэжьынур щыпщІэкІэ, уи жьы хьугъуэм нэхъ уэрлІапІэхэр муслымэныгъэращ. Жэщ махуи зэчыр седэІуэнт!

Политикэ лъэхъэнэ куэдым пхыкІа, хамэ кьэрал зыбжанэм адыгэ псэуІэм щыхэпльэну Іэмал зиІэ Гуащэкъарэ кьыджеІащ нобэрей Іуэху зекъэкІэр кьэзэрыщІыкъуэри:

- Сыщыщалэмэ нужькІуэкІи сыщыІащ къэрал куэдым, адыгэ псоми я псэукІэм сеплъащи, нобэ адыгэм и Іуэхур дэжьыу сэ схуэхьІэнукъым. Зыщыпти щыщІагъуэкъым. Ауэ фІым ущымыгугъмэ, уІа пэльытэщи, фІым щыгугъыпхъэщ, нэхъыфІыр Тхьэм кьыхуищІэ дэнэкІэ щыІэ адыгэмэ. Альхьэу дыкъэзыгъэщІам сыт и лъэныкъуэкІи ди лъэныкъуэ ирегъэфІакІуэ, пщэдейрей махуэм фІыкІэ Іущ1эн Тхьэм дищІ.

ЧЭРИМ Марьянэ.

Бырмамытїхэ Фоуазэрэ Абдулларэ я гъусэу. *Йорданиер, 1974 гъэ*

Йорданием ягъэкІуа лІыкІуэхэм яхэту. *1979 гъэ*

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Зэхьэзэхуэшхуэм «гъэщІэгъуэну» тхуигъэхьэзырхэр

● Олимп джэгуэр

**2012 гъэм и гъэмахуэм Лондон щекІуэкІа Олимп джэгуэм я ужькІэ спортыр фІыуэ зыльагъэхуэм я пльапІэр Сочэщ. Ар икІи гуащІэгъэнкъым: кьыкІэльыкІэу ЩІымахуэ и олимп джэгуэр щекІуэкІынур Урысейрщ. ИльэспІлІым зэ щыІэ спорт зэхьэзэхуэ нэхьыщхьэр егъэкІуэкІыным Йищэ кьалащхьэр зэрыхуэхьэзырым нэмыщІ, иджыри зы Іуэху псоми яфІэгъащІэгъэнщ: Олимпиадэ Хуэкьым и щрихабзэ программэр сыт хуэдизрэ, ар кьызэзыгъэпщкІуэм гъащІэгъэнкъым, спортсменхэм, хьэщІэхэм телыджэ ящыхьун хуэдизу? Сочэ и Центральнэ стадионым олимп мафІэр щыщІагъэнэну махуэр - 2014 гъэм мазаем и 7-р - къэсыным кьэнжар ильэс иримыкъущ. А пІальэм кьрибыдзу, щэч хэмылъ, дегупсысынущ Джэгуэр кьызэрыгуІуахьну, зэрыгъэхуащІыжыну щыкІэм. Абы ехьэлІа яп1 хьыбарыр кьызэрыІур куэд щІакъым, кьызыбгъэдэкІари «Известие» газетыри.

ЖУРНАЛИСТХЭМ я жьІэм тепщІыхьмэ, Олимп джэгуэр кьызэІуахьнущ урыс таурыхъхэм я лІыхъужьхьэмрэ яп1 урыс пащтыхьымрэ зыхэт теплъэгъуэкІэ. Джэгуэр кьызэІуахьнымрэ зэхуэщІыжьнымрэ кьызэгъэпещынымкІэ Агентствэм и Іуэхум хэзыщІкІыр жьІэр.

- Пэжщ, къэна зэманым иджыри зыгуэрэри яхьуэжьафынущ. НэгъуэщІ сценариехэрри щыІэщ, ауэ иджыпстэрейр нэхъыфІу кьалытэ, - жеІэ газетым и псэльэгъум.

Сценищым щоу щекІуэкІынущ, етх газетым. Махуэшхуэр Іыхьибгъуу гуэщауэ щытынущ - дэтхэнэ зыми щхьэхуэу кьиІуэтэжыну урысей тхьідэм и зы пычыгъуэ.

Яп1эм, «Къеблагъэ Сочэ!» зыфІащам, утыку кьыщихьэнущ лъэныкъуищкІэ кьыкІыну шы зэщІэщІахэр. Дыгъэм игъэнэку гъэгуэм тету ахэр етІуанэ утыкум лъэхъу-лъэущу хуэкІуэнущ. Хуэбгъэфащэ зэрыхъунымкІэ, ар Гоголь Николай и «Мертвые души» тхыгъэм щыщ Іыхьэ уи нэгу кьыщІэзыгъэхьэщ.

А зэманым ирихьэлІэу ещанэ сценэм Олимп джэгуэхэм я дамыгъэ уэрдыкъуитхур, яп1эм - мылылъэ утыкур кьихутэнущ. ИужькІэ, «Кремлым и псэ» зыІащІа Іыхьэм хьихьэу, Урысейм и ныпыр яІэтынущ. ИтІанэ мыл утым тепщэ щыхьунущ Камчаткэм, Урал къурпхэм, Чукоткэм, Іуащхьэмахуэм, Байкалым, хы Хуэжьым, нэгъуэщІхэм я дамыгъэхэр. Ахэр зыуэ зэхьыхьэжьынурэ, псори дыгъэм игъэнэхунущ. КьызэгъэпэщащкІуэ комитетым а тепльэгъуэм фІищащ «Щыху куэд - зы лъэпкъ». КьыкІэльыкІуэу «Мис-тІэ ЛІыхъужьхэри» Іыхьэр щІидзэнурэ, Олимпиадэм хэтынухэр блэкІынущ. Къэралпсоми я спортсмен гупхэр утыку кьихьа нужь, къэралым и курат лІэщІыгъуэм и тхьідэм зэхаахуэ «Мыл1абжьэм щІэлъ хьыбарыжьхэр» Іыхьэм щІидзэнущ. Члисэ чэщанибгъэм я теплъэм хэту кьэунэхунущ урыс таурыхъхэм я лІыхъужьхэр - русалкэхэмрэ пслуан 33-рэ.

КъыкІэльыкІуэ Іыхьэр «Урысей пащтыхьыгъуэрщ». Яп1э утыкум щыпІьагъэнущ кхъухьитху хьу флот Петр Езанэр зи пашэр, етІуанэм - императорым и унэр уи нэгу кьыщІэзыгъэхьэ колонинэ 22-р, я инагъкІэ зэщхьэщыкІ люстри 5-р, псыутхи 10-р.

«А льэхъэзэм иужькІэ псори XX лІэщІыгъуэм кьыщыхэзгунущ, - етх газетым. - Зэманыр ди нэгу кьыщІагъэувнущ архитектурэ ухуэныгъэхэмрэ (утыкум унэ 15 итынущ) геометрие теплъэхэмкІэ (хъурей, плІимэ, щимэ, н.). А псор уэшхыщІэм хэсыхьынущ. Гъунэгъу утыкум локомотивих, лъэмыжэи апхуэдизу, скуплытурэ зэхуэмыдэхэр итынущ. МахуэщІыр иухынущ Олимп мафІэр зэрыщІагъанэмкІэ».

«Сочэ-2014»-м и КъызэгъэпэщакІуэ комитетым 2011 гъэм и гъэмахуэм къыхилъхьауэ щыгъуэ Олимпиадэр хур, яп1эм - мылылъэ утыкур кьихутэнущ. ИужькІэ, «Кремлым и псэ» зыІащІа Іыхьэм хьихьэу, Урысейм и ныпыр яІэтынущ. ИтІанэ мыл утым тепщэ щыхьунущ Камчаткэм, Урал къурпхэм, Чукоткэм, Іуащхьэмахуэм, Байкалым, хы Хуэжьым, нэгъуэщІхэм я дамыгъэхэр. Ахэр зыуэ зэхьыхьэжьынурэ, псори дыгъэм игъэнэхунущ. КьызэгъэпэщащкІуэ комитетым а тепльэгъуэм фІищащ «Щыху куэд - зы лъэпкъ». КьыкІэльыкІуэу «Мис-тІэ ЛІыхъужьхэри» Іыхьэр щІидзэнурэ, Олимпиадэм хэтынухэр блэкІынущ. Къэралпсоми я спортсмен гупхэр утыку кьихьа нужь, къэралым и курат лІэщІыгъуэм и тхьідэм зэхаахуэ «Мыл1абжьэм щІэлъ хьыбарыжьхэр» Іыхьэм щІидзэнущ. Члисэ чэщанибгъэм я теплъэм хэту кьэунэхунущ урыс таурыхъхэм я лІыхъужьхэр - русалкэхэмрэ пслуан 33-рэ.

КъыкІэльыкІуэ Іыхьэр «Урысей пащтыхьыгъуэрщ». Яп1э утыкум щыпІьагъэнущ кхъухьитху хьу флот Петр Езанэр зи пашэр, етІуанэм - щыпІьагъэнущ ЩІымахуэ зэрыщІагъэнэ